

מפעלי רמת הנגב בע"מ

ד.נ. חלוצה 8551500

טל: 08-6557919 | פקס: 08-6557492

agr_exp@mop-rng.org.il

8/2013

גידול עץ העגבנייה ברמת נגב

צוות המחקר: עופר גיא, מיכל עמיחי, שבתאי כהן, ציון שמר, איימי חיזקיהו – מו"פ רמת נגב.

תקציר:

עץ העגבנייה "תמריליו" (Tamarillo) הינו עץ ממשפחת הסולניים שמקורו מהרי האנדים והוא צומח עד לגובה של שישה מטרים בטבע וחי באקלים ממוזג. בשנים האחרונות הפרי מבוקש ונצרך בשווקים נוספים בעולם מלבד ארצות המוצא (ארגנטינה, פרו, בוליביה). לפרי טעם מתוק ועדין שמזכיר מעט את פרי הגויאבה, צורתה של העגבנייה שונה מהצורה המוכרת והשגרתית. לפרי יש ריכוז גבוה של וויטמינים מה שהופך אותו למבוקש כמזון בריאות. במחקר שנערך במו"פ רמת נגב שנמשך מספר שנים היה ניסיון לאקלם גידול זה לתנאי מדבר במטרה ללמוד האם ניתן להופכו לגידול חדש. צמחים גודלו במבנה חממה מצוננת במזרון לח במהלך הקיץ. חלק מהזנים הניבוי והפרי אף הבשיל, אך היכולת של הגידול להתמודד עם האקלים החם של הנגב ללא השקעה גדולה בתוספת אתגרים בהגנת הצומח גרמו לנו לזנוח רעיון זה.

רקע:

עץ העגבנייה "תמריליו" (Tamarillo) הינו עץ ממשפחת הסולניים שמקורו מהרי האנדים והוא צומח עד לגובה של שישה מטרים בטבע וחי באקלים ממוזג. הצמח יובא ב-1930 לניו-זילנד לצורך גידול מסחרי ושם מטפחים אותו עד היום. בשנים האחרונות הפרי מבוקש ונצרך בשווקים נוספים בעולם מלבד ארצות המוצא (ארגנטינה, פרו, בוליביה) וגדל גם באוסטרליה, סין, הונג-קונג, ארצות הברית ואף באפריקה אם כי בהיקפים מצומצמים עדיין. לפרי טעם מתוק ועדין שמזכיר מעט את פרי הגויאבה, צורתה של העגבנייה שונה מהצורה המוכרת והשגרתית בן היתר גם מבחינת אורכה של העגבנייה. קיימים מספר זנים של עץ העגבניות, כל זן מתאפיין בבית גידול שונה ומקורו בגובה טופוגרפי שונה בארץ המוצא מ-2000-200 מ' גובה. כל זן נבדל במראה הפרי ובצבע העגבנייה, מצהוב ועד לסגול וגם כמובן האדום וניתן לאכול אותה כפרי טרי ישר מהעץ או להשתמש בה לבישול ומאכל בדומה לכל עגבנייה אחרת בנוסף נהוג להכין ממנה משקאות. לפרי יש ריכוז גבוה של וויטמינים A ו-C מה שהופך אותו למבוקש כמזון בריאות. בגידול החקלאי המסחרי בניו זילנד מדובר בגידול מטע בשטח פתוח בו עיצוב העצים נשמר בגובה אחיד של עד-2.5 מטר

גובה לעץ. הצמח מסיים את השלב הווגטיבי כאשר הוא בעל כ-18 עלים גדולים עבים ולבדים והפריחה אינה תלויה אקלים אלא רמת בשלות של הצמח עצמו. במחקר שנעשה ברמת נגב היה ניסיון לאקלם את הצמח לתנאי מדבר. כאשר הגידול נעשה בתנאים חצי מבוקרים במבנה חממה. **המטרה** הייתה ללמוד האם ניתן ליצור גידול חדש המתאים לתנאי רמת נגב בעל פרי ייחודי ופוטנציאל שוק של מוצרי בריאות וטעם.

שיטות:

בחודש מרץ 2011 נרכשו 4 שתילים במשתלה לצמחי בית והם הוּו את הבסיס לעבודה זו השתלים נשתלו בחממה מכוסה פלסטיק ובתוספת רשת צל 30% בקיץ ומצוננת באמצעות מזרון לח מאולתר וזול המבוסס על רשת צל ומתזים. השתילה נעשתה בתחילה בדליים ואחר כך הגידול עבר לקרקע לס-חולית בתוספת קומפוסט. הצמחים הללו התפתחו היטב והחלו להניב לקראת חודש אוקטובר ברצף עד חודש מרץ. מהפרות נאספו זרעים אשר שמשו אותנו כחומר ריבוי לגידול במבנה בהיקף של 400 מ"ר חממה מצוננת כפי שהוזכר לעיל. בחודש נובמבר נערכה שתילה בעומד של 100 צמחים לדונם. העומד דולל ל-80 צמחים לדונם ובשנה הראשונה הצמחים הניבו אבל רק חלק קטן מהפרות שבר צבע לאדום והבשיל בצורה תקינה. בשנת 2012 התפתחו הצמחים מהר והגיעו לממדים גדולים מעל 2 מ' בגובה וגזעים מעל 2" בעובי. מבין הצמחים אשר במבנה ניתן היה להבחין כי ישנם שני טיפוסים: אחד בעל עלים רחבים ופרי עגלגל וחלק ואילו טיפוס/זן בעל עלים ארוכים ופירות מאורכים ומפוספסים. עד מהרה התברר כי הזן המאורך מגיע להבשלה מלאה ולצבע אדום כהה ופרותיו אף טעימים (תמונה מס' 1) ואילו הזן השני אינו מגיע להבשלה מלאה כלל בתנאי גידול אילו (תמונה 2).

תמונה 1: פירות עץ העגבנייה מהטיפוס המוצלח בהבשלה.

תמונה 2: פירות עץ העגבנייה מהטיפוס הפחות מוצלח לא מגיע לכדי הבשלה מלאה.

בינואר 2013 הפקנו זרעים מהזן המפוספס. נראה כי לאורך השנה יש כמות פריחה גדולה בשני הזנים וחנטה רבה – אין צורך בהאבקה ע"י דבורים. פרחים אשר חנטו בסוף הסתיו, סוף דצמבר, מהזן המפוספס סומנו ודוללו לכדי 4-6 באשכול והבשילו בצורה תקינה (צבע אדום כהה) מאפריל עד מאי-יוני. באמצע אפריל נעשו ניסיונות להרכיב את הזן המפוספס על גבי הזן השני בהרכבת ראש. ההרכבה צלחה רק כאשר נבחר חומר מאוצה אך דק (פחות מ- 1 ס"מ עובי). בשל הצימוח המואץ של העצים קשה למצוא חומר מתאים להרכבה כזו. מניסיון העונה הקודמת אנו יודעים כי חנטה סתוית – חורפית היא זו אשר מניבה פירות טובים. לכן החלטנו על ביצוע של טיפולים אשר יעודדו מהלך זה. חילקנו את המבנה לקבוצות עצים (5 עצים בקבוצה) וכל שבוע מיולי לכמה שבועות נבצע גיזום כבד לכל קבוצה (תמונה מס' 3). מטרת הגיזום הייתה ליצור התחדשות מדורגת לקראת הסתיו לעודד התפצלויות ולשפר את הניבה. ראוי לציין כי הזן השני למרות שלא הגיע להבשלה תקינה מכל עצים מסוגו היו שניים בהם פרי אחד כן שבר צבע והאדים. כך שייתכן שלגיל הצמח ישנה חשיבות גם כן. ניסוי גיזום זה לא צלח.

תמונות 3-4 : עץ אשר לא עבר גיזום כלל (מימין) לעומת עץ שעבר טיפול של גיזום כבד(משמאל) על מנת לעורר צימוח ופריחה בעונת הסתיו.

לסיכום:

ברמת נגב נעשה ניסיון לגדל את עץ העגבנייה נלמדו לא מעט דברים על אופי הצימוח והתאמה לתנאי מדבר. בסופו של דבר הפרי בון "המוצלח" לא הגיע לרמת הציפיות שלנו לרמות שהבשיל כהלכה. השתילים היו רגישים לנמטודות העפצים וכנימת מגן וסבלו במיוחד בתקופה החמה. ללא מזרון לח, הצללה כבדה וגידול במבנה גידול זה אינו מתאים לתנאי המדבר בתקופה החמה. אם רוצים לנסות גידול זה בישראל אולי כדאי לנסות בהר הגבוה או ברמת הגולן לצרכי מאכל. ייתכן שחומר הריבוי אשר היה ברשותנו במבחן זה לא היה מתאים לתנאי הגידול בתחנת הניסיונות כ-300 מטר מעל פני הים. לאחר כשנתיים של מחקר זנחנו את ניסיונות הגידול בגידול זה.

